...Limba maternă a băştinaşilor, mai ales aici, pe malul stîng, a avut de suferit mult. Şi nu sînt de vină atît moldovenii că au început a-şi uita limba, cît condiţiile în care au fost puşi... Face oare să condamnăm pentru aceasta oamenii care şi aşa au de suferit că nu se pot exprima normal, nu pot scrie în limba maternă?

A. MELECA

(din articolul «Cît trăim pe-acest pămînt», publicat la 9 decembrie 1989 în ziarul raional «Prietenia» din Grigoriopol).

Răspunzînd unei scrisori venite de la Mălăieşti, în care am găsit cîteva pastişe după cunoscutele versuri ale lui Grigore Vieru, nu numai că nu i-am bătut «autoarei» obrazul, ci am numit-o «o rază de lumină într-o împărăţie a beznei». Că nu era şi nici acum nu este cazul ca grigoriopolenii să simtă o mîndrie deosebită pentru pămînteana lor, care se «inspirase» prea puţin creator din ilustrul poet, este de la sine înţeles. Dar să tragă cineva concluzia că eu aş fi exprimat — în «Literatura şi arta» din 16 noiembrie 1989 — vreo «ciudă» asupra moldovenilor transnistreni, este din cale afară.

Am recitit «scrisoarea comentată», şi nu văd nici azi vreo urmă de sentiment răuvoitor faţă de moldovenii de pe oricare parte a globului. Or, A. Meleca scrie literalmente următoarele: «Toată ciuda, pe care o are faţa de locuitorii «îndărătnici» de pe malul stîng, poetul (mulţumesc de compliment — I. C.) a «vărsat-o asupra Grigoriopolului şi raionului în care, judecînd după comentariul dumnealui, n-a fost niciodată...».

Am zis atunci, despre doritorii de autonomie şi repet acum tot despre ei: veniţi pe pămîntul nostru în mod benevol sau trimişi de regimurile care s-au perindat, ei, în loc de mulţumire, au pentru băştinaşi cu totul alt fel de sentimente.

De ce s-a scandalizat A. Meleca? Dacă citeşte «Literatura şi arta», n-ar fi fost cazul. (Faptul că la redacţie a fost expediată varianta rusească a articolului, pe margine scriindu-se: «Esti rostchi i vetchi! I mnogo nas!!!», poate fi înţeles uşor ca un semn de colegialitate deosebită).

Cu atît mai mult, cu cît n-a fost şi nu este nici acum cazul să se simtă vinovat măcar un singur cititor fidel al lui Vladimir Beşleagă, Anatol Codru, Vlad Ioviţă, Leo Bordeianu, nemaivorbind de Ion Druţă sau alt scriitor care ne deschide tuturora ochii asupra multor probleme complicate ale existenţei noastre.

Că am fost în cîteva rînduri la Grigoriopol şi cunosc situaţia lingvistică din Transnistria, în cazul de faţă nu contează. Ştiu mai bine decît mi-aş dori-o că rusificarea Transnistriei a început mai demult decît a Basarabiei şi că urmările acestui fapt sînt groaznice, că printre aceste urmări sînt şi românofobia agresivă şi alte manifestări similare (din «Moldova suverană» am aflat chiar în vara aceasta cum a fost întîlnit la baştină scriitorul nostru de frunte Vladimir Beşleagă). Sînt întru totul de acord cu A. Meleca atunci cînd scrie frazele citate în preambulul articolului de faţă. Mai mult, m-am bucurat sincer cînd am citit relatarea dumisale despre o bogată şi frumoasă şezătoare, organizată de învăţătorii şi elevii şcolii medii nr. 1 din Grigoriopol, de unde rezultă cu adevărat că «firicele, aidoma Nataliei Pogolşa, în raion sînt multe». Să fie ele sănătoase, să crească şi să rodească bine! Faţă de atare purtători ai limbii, tradiţiilor, obiceiurile străbune n-am avut şi nu am nici un fel de «ciudă». Cu plăcere mă angajez în acţiuni concrete de ajutorare a fraţilor transnistreni, lucru bine ştiut de colegii scriitori cu care am fost şi la Rîbniţa, şi la Slobozia, şi la Dubăsari, şi — nu bravez! — la Grigoriopol. Acum A. Meleca, după ce întreabă referitor la moldovenii transnistreni: «Oare n-ar fi mai cu rost să li se întindă o mînă de ajutor!», răspunde ca un om sigur pe situaţie: «Pot să-i dau asigurări lui I. Ciocanu că o necesitate deosebită nu vedem în aceasta». Eu unul las la o parte topica şi celelalte particularităţi de exprimare, repet încă o dată că n-am avut şi n-am ciudă pe oamenii de bună-credinţă din stînga Nistrului, îmi pare foarte rău că am fost înţeles atît de greşit, dar adaug neapărat că, oricît de multe sînt «firicelele» ca eleva cu pastişele din Grigore Vieru, situaţia lingvistică din Transnistria este catastrofală. În vederea remedierii situaţiei se pot şi trebuie să fie făcute multe. Poate ar trebui să pornim de la înţelegerea justă a adevărului că moldovenii din Transnistria sînt aceiaşi români ca şi noi, basarabenii, dar supuşi rusificării în chip încă mai groaznic decît noi, şi că în Transnistria toate problemele naţiunii noastre sînt cu mult mai complicate şi mai greu de rezolvat. Nici basarabenii, majoritatea, n-au conştiinţa deplină a românităţii lor, păcătuind nu o dată în această privinţă. Spun acest adevăr nu ca să-mi dea replică şi vreun basarabean pripit şi mulţumit de vreun concert oarecare şi în genere satisfăcut de situaţia în care ne-am pomenit obiectiv, ci cu unicul scop de a propune să căutăm în comun ieşirea din impas. Or, numai cu concerte, oricît de bune, şi cu articole calmante, oricît de talentate, nu vom merge departe.

Întîi şi întîi, avem cu toţii obligaţia să ne apucăm vîrtos de carte. Că grafia latină a fost folosită drept sperietoare de către neprietenii noştri, este o axiomă. Dacă admitem pentru o clipă că în Transnistria lumea o deprinde, totuşi, mai greu, fac apel la învăţători, medici, colhoznici de rînd etc. să citească de urgenţă atent măcar cărţile tipărite cu litere ruseşti «Povară sau tezaur sfînt?», «O luptă, o suferinţă şi...», «Druţiana» şi altele absolut necesare formării unei conştiinţe lingvistice juste şi ferme a tuturor fraţilor noştri din Transnistria. Este nevoie de acest efort, mai cu seamă în lumina adevărurilor rostite recent în «Viaţa Satului» de un excelent savant şi cetăţean transnistrean prin origine şi român prin gîndire şi expresie — Petru Soltan: «Lumea de acolo (din Transnistria — I.C.) nu prea suportă cînd începi să foloseşti noţiunea de limbă română, fiindcă **ei nu-şi ştiu originea**. Deşi sînt sigur că o **mare parte din strămoşii din stînga Nistrului sunt veniţi din Transilvania**»; «Pînă la război în Coşniţa toate slujbele se făceau în moldoveneşte: adică în **româneşte, cum ar fi mai corect**»; «A fost promovată o politică de deznaţionalizare în sensul că **tot ce e legat de cultura românească să fie distrus din rădăcină**»; «Enciclopedia Sovietică editată pînă la Stalin recunoaşte că **noi sîntem români**», **«Lenin ne-a numit români»**, (aici şi în continuare sublinierile din citate ne aparţin. — I.C.: «Viaţa Satului», 1990, 24 octombrie).

De asemenea, dl Petru Soltan reactualizează faptul că într-o seamă de lucrări ale lui Marx şi Engels «peste tot sîntem numiţi români».

Ca un transnistrean de treabă, dumnealui înţelege că oamenii de la baştina sa nu numai că au fost rusificaţi masiv, dar au fost băgaţi şi într-o frică de moarte, drept care ei nu sînt liberi în gîndirea lor. Omul simplu din Transnistria «dacă ar simţi că este un om liber să-şi exprime convingerile ar mai citi «Literatura şi arta», «Columna», «Viaţa Satului», «Moldova suverană», ar fi mai atent la ceea ce se vorbeşte la radioul şi televiziunea de la Chişinău, sigur că s-ar deştepta, s-ar dezmetici...».

Drag frate de peste Nistru, nu lua în nume de rău o observaţie absolut ordinară şi, principalul, făcută fără urmă de răutate faţă de dumneata. Apleacă-te asupra cărţii naţionale, abonează-te la cele 16 volume Eminescu, 10 volume Alecsandri, 4 volume Caragiale, ia de urgenţă cartea lui I. Dumeniuc şi N. Matcaş «Coloana infinită a graiului matern», urmăreşte colecţia «Cărţile neamului», nu te sfii să recunoşti că eşti român. Acestea şi alte lucruri ne solicită pe toţi, deci şi pe noi, basarabenii, ei nu iritarea că aş fi avut o «ciudă», pe care aş fi vărsat-o, chipurile, asupra unor concetăţeni nevinovaţi.

Şi chiar dacă A. Meleca îmi dă «asigurări» că nu vede «o necesitate deosebită... în aceasta», salut din toată inima ideea programului complex de dezvoltare social-economică a Transnistriei, aceea a unui ziar «Transnistria» şi a altor acţiuni concrete menite să ne unească într-un neam demn, capabil, să pună la respect pe toţi rîvnitorii la autonomii pe teritoriul nostru unic şi scump.

Ion CIOCANU